

Дело C-292/23

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

3 май 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Juzgado Central de Instrucción n.º 6 de Madrid (Испания)

Дата на постъпване в Съда:

26 април 2023 г.

Обвинител:

Европейска прокуратура

Лица, срещу които се води наказателното производство:

I.R.O.

F.J.L.R.

Предмет на главното производство

Европейска прокуратура — Ефективни правни средства за защита — Право на справедлив съдебен процес — Съдебен контрол — Разпит като свидетел — Право на защита

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Преюдициално запитване за тълкуване — Член 267 ДФЕС — Съвместимост на национална разпоредба с Регламент (ЕС) 2017/1939 — Член 42, параграф 1 — Харта на основните права на Европейския съюз — Членове 6, 47 и 48 — Право на ефективни правни средства за защита — Право на справедлив съдебен процес — Съдебен контрол — Директива 2016/343 — Член 7 — Договор за функционирането на Европейския съюз — Член 86, параграф 3 — Договор за Европейския съюз — Член 2 и член 19, параграф 2, втора алинея — Принцип на равностойност

Преюдициални въпроси

1. Трябва ли член 42, параграф 1 от Регламент 2017/1939 да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна разпоредба като член 90 от [Ley Orgánica] 9/2021 (Устройствен закон 9/2021) от 1 юли 2021 г., която изключва съдебния контрол върху процесуален акт на Европейската прокуратура, пораждащ правни последици спрямо трети лица (в изложения по-долу смисъл), какъвто е решението за призоваване на свидетели, прието от делегирания европейски прокурор с постановление от 2 февруари 2023 г.?
2. Трябва ли членове 6 и 48 от Хартата на основните права на Европейския съюз и член 7 от Директива (ЕС) 2016/343 да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна разпоредба като член 90 във връзка с член 42, параграфи 1 и 3 и член 43 от Устройствен закон 9/2021 от 1 юли 2021 г., която изключва съдебния контрол върху процесуален акт на Европейската прокуратура, какъвто е решението на делегирания европейски прокурор за призоваване като свидетел на трето лице, по отношение на което се счита, че е налице основателно съмнение за участието му в разследваните престъпления?
3. Трябва ли член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и член 86, параграф 3 ДФЕС да се тълкуват в смисъл, че не допускат система на съдебен контрол, като предвидената в членове 90 и 91 от Устройствен закон 9/2021 от 1 юли 2021 г. във връзка с актовете на европейските делегирани прокурори, постановени на основание член 42, параграф 1 и член 43 от същия закон, която изключва съдебния контрол върху мярка на европейския делегиран прокурор, постановена в изпълнение на правомощията му по разследване, и която не е равностойна на националните процесуални правила за оспорването на актовете, постановени от съдия-следователите при упражняване на техните правомощия по разследване?
4. Трябва ли член 2 ДЕС, прогласяващ присъщите на правовата държава ценности, на които се основава Съюза, във връзка с правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес, закрепено в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз, както и с принципа на ефективност, прогласен в член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС, да се тълкува в смисъл, че не допуска система на съдебен контрол спрямо актовете на европейските делегирани прокурори като предвидената в испанското законодателство в членове 90 и 91 от Устройствен закон 9/2021, която ограничава възможностите за оспорване до изрично определени хипотези?

Разпоредби от правото на Съюза, на които се прави позоваване

Членове 2, 4 и член 19, параграф 1, втора алинея от Договора за Европейския съюз.

Членове 6, 47, 48, 51 и 52 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

Член 86, параграф 3, член 325, параграф 1 и член 324, параграф 4 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

Член 42, параграфи 1 и 2 от Регламент (ЕС) 2017/1939 на Съвета от 12 октомври 2017 година за установяване на засилено сътрудничество за създаване на Европейска прокуратура (наричан по-нататък „Регламент 2017/1939“).

Член 7 от Директива (ЕС) 2016/343 [на Европейския парламент и на Съвета] от 9 март [2016 година] относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невинност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство.

Решение от 15 май 1986 г., Johnston (222/84, EU:C:1986:206).

Решение на Съда от 18 октомври 1990 г., Dzodzi (C-297/88 и C-197/89, EU:C:1990:360).

Решение на Съда от 19 ноември 1991 г., Francovich и др. (C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428).

Решение на Съда от 25 юли 2008 г., Metock и др. (C-127/08, EU:C:2008:449).

Решение на Съда от 26 февруари 2013 г., Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105).

Решение на Съда от 26 февруари 2013 г., Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107).

Решение на Съда от 16 май 2017 г., Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:373).

Решение на Съда от 27 февруари 2018 г., Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117).

Разпоредби от националното право, на които се прави позоваване

Член 42, параграфи 1 и 3, членове 90 и 91 от Ley Orgánica 9/2021 de aplicación del Reglamento (UE) 2017/1939 del Consejo, de 12 de octubre de 2017, por el que se establece una cooperación reforzada para la creación de la Fiscalía Europea (Устройствен закон 9/2021 за прилагане на Регламент (ЕС) 2017/1939 на Съвета от 12 октомври 2017 година за установяване на засилено сътрудничество за създаване на Европейска прокуратура; наричан по-нататък „Устройствен закон 9/2021“) от 1 юли 2021 г.

Членове 410, 420, 433, 311 и член 766, параграф 1 от Ley de Enjuiciamiento Criminal (Наказателно-процесуален кодекс).

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 Срещу I.R.O. и F.J.L.R., в качеството им на директори на IMDEA Materiales, се води разследване за измама със субсидии и документно престъпление в производство, водено от Европейската прокуратура чрез европейски делегирани прокурори.
- 2 Y.C. и I.M.B. са получили парични суми от IMDEA Materiales — дружество, във връзка с което също се води разследване, като се предполага, че тези суми са от предоставено от Европейския съюз финансиране, а плащането им изглежда не е достатъчно обосновано.
- 3 Juzgado Central de Instrucción n.º 6 de Madrid (Централен следствен съд № 6, Мадрид, Испания) действа като надзорна инстанция. В рамките на посоченото производство, с постановление от 2 февруари 2023 г., европейските делегирани прокурори призовават Y.C. и I.M.B. на разпит в качеството им на свидетели.
- 4 Процесуалните представители на I.R.O. и F.J.L.R. обжалват писмено постановлението от 2 февруари 2023 г. пред надзорната инстанция в частта относно призоваването на Y.C.
- 5 Устройствен закон 9/2021 предвижда, че постановленията на европейските делегирани прокурори могат да бъдат обжалвани пред надзорната инстанция само в изрично установените случаи. Постановлението, с което дадено лице се призовава за разпит в качеството му на свидетел, не е сред тези случаи. На това основание, европейските делегирани прокурори оспорват допустимостта на подадената от I.R.O. у F.J.L.R. жалба.
- 6 Ако настоящото производство обаче не се водеше от Европейската прокуратура с произтичащите от това процесуални особености, а от съдия-следовател, е безспорно, че съгласно националното законодателство призоваването на Y.C. и I.M.B. за разпит в качеството им на свидетели щеше да подлежи на обжалване от лицата, срещу които се води наказателното производство.
- 7 В този контекст, в качеството си на надзорна инстанция, запитващата юрисдикция спира производството, за да отпрати до Съда изложените по-горе преюдициални въпроси.

Основни доводи на страните в главното производство

- 8 Защитниците на лицата, срещу които се води наказателното производство, възразяват срещу разпита на Y.C. в качеството му на свидетел.
- 9 Европейските делегирани прокурори считат, че с оглед на съвкупността от доказателства, с които разполагат, Y.C. и I.M.B. следва да бъдат призовани за разпит като свидетели, а не като заподозрени лица. Освен това, според европейските делегирани прокурори, основните права на човека, на които се прави позоваване, са гарантирани чрез възможността за извънреден способ за обжалване на основание нищожността на действията по разследване, предвидена в член 29 от Устройствен закон 9/2021.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 10 Съгласно Устройствен закон 9/2021 за прилагане на Регламент 2017/1939, на обжалване подлежат само постановленията на европейските делегирани прокурори, за които тази възможност е изрично предвидена в посочения закон. Постановлението на европейските делегирани прокурори от 2 февруари 2023 г., с което Y.C. и I.M.B. се призовават за разпит в качеството им на свидетели, не е сред тези постановления. Член 42 от Регламент 2017/1939 обаче предвижда, че процесуални актове на Европейската прокуратура, които имат за цел да породят правни последици спрямо трети лица, могат да подлежат на контрол от националните съдилища.
- 11 Според запитващата юрисдикция, постановлението от 2 февруари 2023 г. поражда правни последици спрямо трети лица — в разглеждания случай спрямо лицата, призовани за разпит в качеството им на свидетели, и спрямо лицата, срещу които се води наказателното производство.
- 12 По отношение на първите — Y.C. и I.M.B., призоваването от 2 февруари 2023 г. засяга правото им на свобода и на свободно движение, доколкото призоваването им за разпит в качеството на свидетели е свързано със задължение за явяване, което, ако бъде нарушено, може да доведе до задържането на призованото лице и дори до повдигането на обвинение за възпрепятстване на правосъдието.
- 13 Призоваването им в качеството на свидетели засяга и правото на защита на Y.C. и I.M.B., тъй като, съгласно националното право, свидетелите не се придружават от адвокат, длъжни са да дадат показания за известните им обстоятелства и да дадат показания добросъвестно. Според запитващата юрисдикция, в разглеждания случай е основателно да се очаква, че от дадените от Y.C. и I.M.B. показания, могат да бъдат установени данни за тяхното участие в разследваните деяния, поради което би било целесъобразно същите да бъдат призовани в качество, което да позволи придружаването им от избран от тях адвокат. На практика, разпитът като свидетели, без присъствието на адвокат и при наличието на задължение да се

казва истината, би било в нарушение на правото на защита на Y.C. и I.M.B. при немалката вероятност впоследствие същите да придобият качеството на заподозрени лица в настоящото производство, за фактите, за които са дали свидетелски показания.

- 14 Освен това, според запитващата юрисдикция, възможността за извънреден способ за обжалване на основание нищожността действията по разследване не гарантира в достатъчна степен основните права на лицата, привлечени като свидетели или като заподозрени лица, нито може да бъде възприета като редовен способ за обжалване на процесуалните актове в производства, водени от Европейската прокуратура.
- 15 По отношение на заподозрените лица, разпитът на Y.C. и I.M.B. като свидетели засяга правото им производството да бъде водено без ненужно забавяне, тъй като Y.C. вече е дал показания в качеството на свидетел в рамките на същото производство. Освен това, разпитът на Y.C. и I.M.B. може да предостави на европейските делегирани прокурори инкриминиращи доказателства срещу заподозрените лица, което също би засегнало процесуалните им права.
- 16 Според запитващата юрисдикция, в сравнение с разпоредбите на Регламент 2017/1939 предвиденото в националното право ограничаване на контролните правомощия на надзорната инстанция спрямо актовете на европейския делегиран прокурор затруднява упражняването на правото на защита и на ефективни правни средства за защита, които са основни ценности на правовата държава, на които се основава Съюза.
- 17 Освен това, обстоятелството, че националното право не допуска възможността за оспорване, предвидена в член 42, параграф 2 от Регламент 2017/1939, представлява пречка за защитата на европейските финансови интереси в производствата за борба срещу измамите и избягването на данъци в Съюза.
- 18 С оглед на изложеното, запитващата юрисдикция иска да установи дали разпоредбите от националното право, които уреждат оспорването на процесуалните актове на Европейската прокуратура, могат да бъдат по-ограничителни от разпоредбите на Регламент 2017/1939, както и от тези, които уреждат оспорването на равностойни актове на националните органи, по-конкретно, в случая с испанската съдебна система — актовете на съдия-следователите.